

K Ä S K K I R I

13. märts 2020 nr 1-1/20/44

Luba haneliste küttimeks väljaspool jahiaega

1. ASJAOLUD JA PÕHJENDUSED

- 1.1** Eesti Põllumajandus-Kaubanduskoda (edaspidi *EPKK*) on pöördunud Keskkonnaameti poole ettepanekuga töötada välja täpsustatud kord heidutusjahi korraldamiseks hanelitele kahjustuse vältimiseks väljaspool jahihooaega seoses ulatuslike kevadiste põllukahjustustega Eesti maakondades¹. EPKK hinnangul on viimase aastakümne jooksul oluliselt suurenenud Eestit rändel läbivate haneliste arvukus, mis on oluliselt suurendanud nende poolt tekitatavaid kahjusid põllumajanduslikele kõlvikutele (põllud ja rohumaad). Seda on kinnitanud Eestis haneliste uurimisega tegelenud hr Aivar Leito poolt läbi viidud uuringud² ning seda on tõdetud mitmetel Keskkonnaministeeriumis ning Riigikogu Maaelukomisjonis peetud laiapõhjalistel ümarlaudadel.
- 1.2** Haneliste arvukuse pidevat suurenemist on kinnitanud lisaks põllumeestele ka riiklikud ametkonnad, rahvusvaheline koostööplatvorm AEWA ja eesti ornitoloogide esindajad³. Kevadine linnujaht on heidutusmeetmena kasutust leidnud meie lähiriikidest Rootsis, Taanis ja Saksamaal^{4,5} ning kaugematest riikidest Põhja-Ameerikas, Kanadas⁶. 2019. aasta kevadel viidi haneliste letaalse heidutuse uuring läbi ka Eestis, Ida-Viru, Jõgeva ja Tartu maakonnas⁷.
- 1.3** Nii põllumajandus- kui keskkonnavaldkonna esindajad on üksmeelel, et praegune kahjude kompenseerimise süsteem ei kata tegelikku kahjude mahtu. Erinevate heidutusmeetmete mõju väheneb ajas, kuna linnud harjuvad sellega pikemas perspektiivis ja tunnevad ennast

¹ Kiri on registreeritud Keskkonnaameti DHS-is numbri 13-11/18/18584-3 all.

² Haneliste seire koondaruanne on leitav internetiaadressilt:

http://seire.keskkonnainfo.ee/index.php?option=com_content&view=article&id=4048:haned-luiged-ja-sookurg-2017-a&catid=1346:elustiku-mitmekesisuse-seire-2017 (27.02.2020).

³ AEWA haneliste tegevuskavad (sh valgepõsk-lagle tegevuskava) on leitavad internetiaadressilt: <https://www.unep-aewa.org/en/document/draft-international-single-species-management-plan-barnacle-goose-branta-leucopsis> (27.03.2020).

⁴ Kokkuvõte on leitav internetiaadressilt:

http://datazone.birdlife.org/userfiles/file/hunting/HuntingRegulations_Sweden.pdf (27.02.2020).

⁵ Artikkel on leitav internetiaadressilt: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0261219417300571> (27.02.2020).

⁶ Artikkel on leitav internetiaadressilt: <https://besjournals.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.0021-8901.2004.00928.x> (27.02.2020).

⁷ Heidutusjahi uuringu aruanne on leitav internetiaadressilt: http://www.rewild.ee/portfolio/reWiLD_2019-Hanede_heidutusjahi_uuring-aruanne.pdf (10.03.2020).

turvaliselt just kevadisel perioodil kui linnujaht on keelatud. Vastavalt ornitoloogide selgitustele on hanelistel kevadel enne pesitsuspaika lendamist vaja koguda rasvavarusid, mistõttu on nõudlus proteiinirikka sööda (külvatud teravilja ja herne seeme, teraviljade ning rapsi orased, tärpanud värsked rohi) järele eriti suur.

- 1.4** Eelpool toodud teemade arutamiseks korraldas Keskkonnaministeerium 30.01.2019 nõupidamise, kuhu kaasati teemaga seotud erinevate osapoolte esindajad (Keskkonnaministeerium ja selle allasutused, põllumeeste esindajad ning ornitoloogid). Koosolekul otsustati, et heidutusjahi rakendamiseks algatatakse pilootprojekt, mille käigus rakendatakse nii haneliste peletusmeetmeid kui ka kevadist hanejahti heidutuse eesmärgil⁸. Heidutusjahti rakendatakse Eestist läbi rändavatele rabahanele (*Anser fabalis*), suur-laukhanele (*Anser albifrons*), valgepõsk-laglele (*Branta leucopsis*) ja kanada laglele (*Branta canadensis*) selleks välja valitud põllumassiividel. Lisaks lubatakse heidutusjahti hallhanele (*Anser anser*), kes võib vähesel hulgal ühes teiste hanelistega ka läbirändavates parvedes esineda. Heidutusjaht rändel viibivatele hanelistele oli 2019. aastal lubatud peamistes kahjustuskohtades Jõgeva, Tartu ja Ida-Viru maakondades. 2020. aasta kevadel on otsustatud pilootprojektiga jätkata ning uurida heidutusjahi mõju lisaks eelmainitud maakondadele ka ülejäänud Eesti maakondades väljaspool kaitsealasid ja püsielupaiku asuvate aktiivses kasutuses olevate (külvatud kultuuriga) põllumajandusmassiivide kahjustuskolletes. Letaalse heidutuse ja peletusmeetmeid rakendatakse kõikide eelpool toodud linnuliikide osas.

2. KAALUTLUSED

- 2.1** Jahiseaduse (edaspidi *JahiS*) § 23 lg 4 p 3 järgi korraldab jahipidamist väljaspool jahiaega uluki tekitatud kahjustuse vältimiseks Keskkonnaamet. Jahieeskirja § 3 lg 4 alusel võib hallhanele, rabahanele, suur-laukhanele, kanada laglele ja valgepõsk-laglele pidada varitsus-, hiilimis- või peibutusjahti ning jahti jahikoeraga, välja arvatud FCI 6. rühma kuuluva jahikoeraga, 20. septembrist 30. novembrini, sealhulgas valgepõsk-laglele nende lindude tekitatud põllukahjustuste piirkonnas kahjustuste vältimise eesmärgil.
- 2.2** Keskkonnaameti andmetel on haneliste: eriti raba-, suur-laukhane ja valgepõsk-lagle (edaspidi *hanelised*) arvukus viimastel aastatel tuntuvalt tõusnud. Kevadrändel olevad, Eestist massiliselt läbi rändavad, hanelised peatuvad maaomanike teraviljapõldudel ja rohumaadel, põhjustades ulatuslikke kahjustusi. Viimase kümne aasta jooksul on Eestis raba-, suur-laukhane ja valgepõsk lagle tekitatud kahjustuste kompenseerimiseks maaomanikele välja makstavad summad oluliselt suurenenud. Kui 2009. aastal hüvitati haneliste tekitatud kahju summas ca 100 000 eurot, siis 2017. aastal maksti Keskkonnaameti poolt kahjusaajatele ca 230 000 eurot ja 2018 ning 2019. aastate eest kahjusid summas kokku 430 000 eurot. Kuna hüvitise puhul kehtib taotleja kohta summa piirmäär (ühele taotlejale ei hüvitata aastas rohkem kui 3200 eurot), siis on haneliste kahjustuste arvutuslik suurus veelgi kõrgem, jäädes viimasel viiel aastal 800 000-1 200 000 euro piiresse.
- 2.3** Hall-, raba- ja suur-laukhani ning kanada- ja valgepõsk-lagle on lisatud on lisatud Euroopa Liidu linnudirektiivi⁹ I ja II lisasse (edaspidi *direktiiv*). Hall- ja rabahani ning kanada-lagle kuuluvad direktiivi II lisa A osasse, suur-laukhani II lisa B osasse ning valgepõsk-lagle on kantud direktiivi I lisasse.
- 2.4** Direktiivi 7. artikli 1. punkti kohaselt võib olenevalt konkreetse liigi arvukusest, geograafilisest levikust ja sigimisvõimest ühenduses II lisa loetletud liikidele jahti pidada vastavalt siseriiklikele õigusaktidele. Liikmesriigid peavad tagama, et jahipidamine nendele

⁸ Kiri on registreeritud Keskkonnaameti DHS-is numbri 13-11/19/2421 all.

⁹ Euroopa Liidu Linnudirektiiv on leitav internetiaadressilt: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009L0147&from=DE> (22.02.2020).

liikidele ei ohusta levikualal nende kaitsmiseks tehtud jõupingutusi. Direktiivi II lisa A osas osutatud liikidele võib pidada jahti sel geograafilisel maismaa- ja merealal, kus käesolevat direktiivi kohaldatakse. II lisa B osas osutatud liikidele võib jahti pidada üksnes osutatud liikmesriikides (sh Eestis). I lisa olevatele linnuliikidele võib jahti pidada erandkorras kahjustuse vältimise eesmärgil vastavalt direktiivi 9. artiklile. Eestis on valgepõsk-lagle kantud III kaitsekategooria liikide hulka, kellele võib jahti pidada väljaspool kaitsealasid.

- 2.5** Direktiivi 9. artikli 1. punkti kohaselt võivad Euroopa Liidu liikmesriigid teiste rahuldavate lahenduste puudumisel teha erandeid artiklite 5–8 sätetest järgmistel põhjustel: vältimaks tõsist kahju viljasaagile, kariloomadele, metsadele, kalastuspiirkondadele ja vetele või taimestiku ja loomastiku kaitseks. Eelpool toodud säte annab võimaluse kevadise heidutusjahti rakendamiseks Euroopa riikides (sh Eestis), kust hanelised kevadeti ja sügisel massiliselt läbi rändavad.
- 2.6** 9. artikli 2. punktis on ära toodud, et artikli esimeses lõikes osutatud erandite puhul peab olema täpsustatud: a) milliste liikide suhtes erandeid kohaldatakse; b) püüdmiseks või tapmiseks lubatud vahendid, seadised või viisid; c) millise riski tingimustel ja millisel ajal ning kus selliseid erandeid võib lubada; d) asutus, kes on volitatud kinnitama, et nõutud tingimused on täidetud, ning otsustama, milliseid vahendeid, seadiseid või viise võib kasutada, millises ulatuses ja kellel see on lubatud; e) milliseid kontrollimeetmeid rakendatakse.
- 2.7** Väljaspool jahiaega loa andmine haneliste küttimiseks peab olema põhjendatud ja proportsionaalne meede kahjustuste vältimiseks või ennetamiseks. Seejuures tuleb kaaluda ka kõigi teiste meetmete eelneva rakendamise võimalust (näiteks lindude peletamist ja hirmutamist, mida võib maaomanik teha aastaringselt ilma Keskkonnaameti loata). Küttimist väljaspool jahiaega saab käsitleda äärmusliku abinõuna ning on rakendatav vaid juhul kui teised valitud abinõud pole aidanud kahjustusi vältida või ennetada.
- 2.8** Kuna jahipidamise eesmärk on põldudel viibivate haneliste hirmutamine ja eemale peletamine, siis on jahti lubatud pidada hiilimis- ja varitsusjahina ning keelatud on peibutusjaht. Jahivibu ja pliihaavlite kasutamine jahil ei ole lubatud¹⁰.
- 2.9** Haneliste (rabahani, suur-laukhani, valgepõsk-lagle, kanada-lagle ja hallhani) letaalset heidutust teostatakse 2020. aastal aktiivses kasutuses olevatel, külvatud kultuuriga, põllumassiividel. Ühes päevas ja kogu heidutuse perioodil ühelt põllumassiivilt kokku kütida lubatud isendite arvule määratakse piirarv. Arvuliste küttimismahtude määramine on vajalik, et ära hoida haneliste põhjendamatut ja kontrollimatut küttimist, mis omakorda läheks vastuollu direktiivi 9. artiklis ära toodud 1. punkti põhimõtetega, mille kohaselt võib haneliste heidutusjahti pidada peletamise eesmärgil tõsiste teraviljakahjustuste ärahoidmiseks ja vältimiseks.
- 2.10** Ühelt põllumassiivilt on igas maakonnas lubatud korraga kütida kuni 2 ja ööpäevas kuni 10 isendit ning kogu heidutusperioodi jooksul võib ühelt põllumassiivilt maksimaalselt kokku kütida kuni 50 hanelist. Haneliste küttimismahtude piirarvu määramisel põllumassiividele on arvesse võetud lindude maandumise tõenäosust põldudele ja läbirändavate linnuparvede liigilist koosseisu. 2019. aastal läbi viidud uuringu andmetel kütiti letaalse heidutuse käigus ühe katsepõllu kohta kõige enam 7 hanelist ööpäevas ja kogu uuringu perioodil 18 isendit. Perioodi keskmine oli 4,2 kütitud hanelist katsepõllu kohta. Lubatud küttimismahud on käskkirja koostaja hinnangul letaalse heidutuse läbiviimiseks piisavad, samas ära hoides haneliste liigset küttimist piirkonniti, kuna 2019. aastal lubati hanelisi kütida poole lühema perioodi ajal, võrreldes 2020. aastaga. Lisaks on uuringu jaoks vaja välja selgitada, kas

¹⁰ Jahiseadus on leitav internetiaadressilt: <https://www.riigiteataja.ee/akt/106072018012> (27.02.2020)

pikema perioodi jooksul kütitakse sellevõrra ka rohkem hanelisi. Eeltoodud põhjustel on seatud põllumassiivi kohta kütida lubatud haneliste piirarvu ülempiir (50 isendit).

- 2.11** Põllumassiivid, kus letaalse heidutuse uuringut teostatakse, on ära jaotatud III tsooni. I tsoonis on heidutusjaht keelatud ning lubatud vaid mitteletaalne heidutus (kaitsealad ja väike-laukhane peatuskohad). II tsoonis on keelatud Eestis pesitseva hallhane kütimine (saabub märtsis kohe pesitsema) ja lubatud Eestis hiljem pesitsusega alustava valgepõsk-lagle kütimine kuni 15. aprillini (alustab pesitsust hallhanest hiljem) ning lubatud suur-laukhane, kanada-lagle ja rabahane kütimine kogu uuringuperioodi jooksul. III tsoonis on lubatud valgepõsk-lagle, kanada lagle, suur-laukhane, hallhane ja rabahane kütimine kogu uuringuperioodi jooksul (15.03.2020–15.05.2020). Erinevates tsoonides asuvate põllumassiivide nimekiri lisatakse käskkirjale.
- 2.12** Peale igakordset letaalse heidutuse lõppu tuleb jahiloale märkida kütitud haneliste isendite arv ja liik. Lisaks peab loa omanik pidama vormi kohast jahipäevikut, kuhu igakordse letaalse heidutuse teostamise kohta tuleb kanda jahi kohta käivad andmed. Päevikusse märgitakse enne letaalse heidutuse algust kuupäev, kellaaeg ja põllumassiivi number. Iga heidutuskorra ja põllu kohta tuleb teha päevikusse eraldi märged eraldi real. Heidutuse lõpus, enne põllult lahkumist märgitakse päevikusse kütitud isendite liik ja arv ning kasutatud jahirelva tüüp. See on vajalik, et kõik jahid oleks registreeritud ning et Keskkonnainspeksioonil oleks vajadusel võimalik ka jahipidamise üle järelevalvet teostada. Jahipäeviku vorm kehtestatakse käskkirja lisaga (lisa 2). Andmete saamiseks letaalse heidutuse mõju kohta tuleb täidetud jahipäevik tagastada 10 päeva jooksul peale käskkirjaga lubatud jahi perioodi lõppu. Jahipäeviku võib keskkonnaametile edastada elektroonselt e-posti aadressil info@keskkonnaamet.ee. Jahieetilistel põhjustel ei tohi kütitud hanesid jätta peale heidutuse tegemist põllule. Kuna uuringu andmeid kasutatakse edaspidi uuringu aruande koostamisel, siis tuleb esitada põllumassiivide kütimisandmed elektroonilist kanalit pidi uuringu läbiviijale tema e-posti aadressile hiljemalt küttimise päevale järgneva päeva kella 12.00-ks.
- 2.13** Kooskõlas haldusmenetluse seaduse (edaspidi HMS) regulatsiooniga võib haldusakti anda kõrvaltingimusega. HMS § 53 lg 1 p 4 kohaselt on haldusakti kõrvaltingimuseks muu hulgas haldusakti hilisema muutmise, kehtetuks tunnistamise või kõrvaltingimuse kehtestamise võimaluse jätmine. Vastavalt sama paragrahvi lg 2 p-le 3 võib haldusaktile kehtestada kõrvaltingimuse, kui haldusakti andmine tuleb otsustada halduse kaalutusõiguse alusel. Vastavalt JahiS § 23 lg-s 4 p 3 sätestatule otsustab Keskkonnaamet haneliste letaalse heidutuse lubamise väljaspool jahiaega ja haneliste küttimismahu kehtestamise kaalutusõiguse alusel. Tuginedes HMS § 53 lg 1 p 4 ja lg 2 p 3 jätab Keskkonnaamet endale õiguse kehtestatud jahiaja, kütimistsoonide piiride ja küttimismahu muutmiseks ja/või kehtetuks tunnistamiseks ja/või kõrvaltingimuse kehtestamiseks.

3. OTSUSTUS

Arvestades käskkirja p 1. toodud asjaolusid ning lähtudes p 2. esitatud põhjendustest, võttes aluseks JahiS § 23 lg 4 p 3, keskkonnaministri 28.05.2013 määruse nr 32 „Jahieeskiri” § 3 lg 4 ning keskkonnaministri 20.05.2014 määruse nr 13 kehtestatud „Keskkonnaameti põhimäärus” § 5 lg 2 p 42 ja § 6 lg 2 p 19:

- 3.1** Lubada käskkirja lisas (lisa 1) toodud kasutuses olevatelt (külvatud kultuuriga) III tsoonis asuvatelt põllumassiividelt kütida kokku igalt põllumassiivilt kuni 50 hanelist (rabahane, suur-laukhane, kanada lagle, valgepõsk-lagle, hallhane) ajavahemikul 15. märtsist kuni 15. maini.

- 3.2 Valgepõsk-lagle ja hallhane pesitsuspiirkondades (II tsoonis asuvatel kasutuses olevatel (külvatud kultuuriga) põllumassiividel) on hallhanede küttimine keelatud ning valgepõsk-laglele võib käskkirja punktis 3.1 mainitud mahus jahti pidada ajavahemikul 15. märtsist kuni 15. aprillini. Rabahanele, suur-laukhanele ja kanadalaglele võib jahti pidada käskkirja punktis 3.1 mainitud mahus ajavahemikul 15. märtsist kuni 15. maini.**
- 3.3 Kehtestan käskkirjale kõrvaltingimusena käskkirja hilisema muutmise ja/või kehtetuks tunnistamise ja/või kõrval tingimuse kehtestamise võimaluse jätmise selliselt, et Keskkonnaametil on õigus käskkirjaga kehtestatud jahiaega, küttimismahtu ja küttimistsoonide piire muuta.**
- 3.4 Haneliste küttimiseks on lubatud hiilimis- ja varitsusjaht. Peibutiste, jahivibu ning pliibaavlite kasutamine jahil ei ole lubatud;**
- 3.5 Ühelt põllumassiivilt on lubatud korraga küttida kuni 2 isendit ja ööpäevas küttida kuni 10 isendit;**
- 3.6 Põllumassiivil võib korraga letaalist heidust teha üks isik. Heidutust tegeva jahimehe (loa saaja) määrab põllumassiivi kasutaja (maaomanik või rendimaa korral rendimaa kasutaja).**
- 3.7 Väikeelukite küttimise loale tuleb kütitud linnud märkida enne põllumassiivilt lahkumist. Kütitud hanelisi ei tohi peale küttimist põllule jätta;**
- 3.8 Jahiloa saaja peab täitma vormikohast jahipäevikut (lisa 2). Jahipäevik tuleb tagastada 10 päeva jooksul peale käskkirjaga lubatud jahi perioodi lõppu.**
- 3.9 Jahiloa saaja on kohustatud tagama etteantud küttimismahtudest kinnipidamise ja esitama põllumassiivide küttimisandmed elektroonilist kanalit pidi uuringu läbiviijale (ankeet on leitav veebikeskkonnas <http://www.rewild.ee/haned>) hiljemalt küttimise päevale järgneva päeva kella 12.00-ks.**

Käskkirja on võimalik vaidlustada haldusmenetluse seaduses või halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras, esitades 30 päeva jooksul käskkirja teatavakstegemisest vaide Keskkonnaametile või kaebuse Tallinna Halduskohtusse.

(allkirjastatud digitaalselt)

Riho Kuppart
peadirektor

Jaotuskava: jahinduse ja vee-elustiku büroo, regioonid

Teadmiseks: Eesti Jahimeeste Selts ejs@ejs.ee, Keskkonnaagentuur,
Keskkonnainspektsioon, Keskkonnaministeerium, Eesti Põllumajandus
Kaubanduskoda- info@epkk.ee

Margo Tannik
jahinduse peaspetsialist
jahinduse ja vee-elustiku büroo
metsaosakond